Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

PRØVEN

Læs om

Dyssekilde Station

Karoline fra Melby

Et fund i Store Havelse

Brandværnsmuseet

... og et godt bogtilbud

FREDERIKSVÆRKEGNENS HISTORISKE FORENING

Marts 2014 - 11. Årgang, nr. 42

Foreningen

Formand
Bengt Sørensen
Magnesvej 4
3370 Melby
tlf. 47 92 38 44
bengts@mail.dk

Næstformand
Jørgen Lassen
Nørregade 33
3300 Frederiksværk

mail@jlassen.dk

Kasserer
Carl Jensen
St. Havelsevej 92
3310 Ølsted
tlf. 47 74 93 35

Sekretær
Christina Ax
Hillerødvej 112
3300 Frederiksværk
tlf. 47 77 26 54
fhf@mailme.dk

Redaktør af *Prøven*
Jørgen Tved
Smedebakken 16
3300 Frederiksværk
tlf. 47 77 00 23
tved@email.dk

Peter Ahlburg
Karlsgavevej 48
3300 Frederiksværk
tlf. 47 77 01 46
mc_allemann@yahoo.dk

Elsebeth Nygaard
Kæruldvej 16
3300 Frederiksværk
tlf. 47 72 17 12
eny.kregme@gmail.com

Jytte Bloch-Kelsen
Lynghøjvej 24
3390 Hundested
Tlf. 45 81 96 95
jytte-bloch-kelsen@privat.dk

Ingrid Nielsen
Lokesvej 33
3370 Melby
tlf. 40 19 94 12
ingrid.emilsdatter@gmail.com

Kontingent

Personligt medlemskab: 125,- kr.
Husstandsmedlemskab: 200,- kr.
Firmaer og institutioner: 500,- kr.
Firmaer (under 6 ansatte): 250,- kr.

Det er nemmest for foreningen, hvis man indbetaler via netbank:
Reg.nr. 1551 kontonr. 3572519309 i Danske Bank. Husk at anføre navn og adresse på indbetaler!

Redaktionen

Jørgen Tved, Christina Ax, Axel Hvidtfeldt, Ingrid Nielsen, Jytte Bloch-Kelsen
Ansvarshavende redaktør: Jørgen Tved
Layout: Torsten Møller Madsen
Tryk: G L Tryck, oplag 450
ISSN: 1604-0678. Titel: Prøven
Foreningens e-mail: *fhf@mailme.dk*
Hjemmesider: www.frvhistorie.dk
https://www.facebook.com/frvkhf

Stof til næste nummer af PRØVEN bedes indsendt snarest. Vi tager forbehold for indsendte læserindlæg, som ikke nødvendigvis er udtryk for foreningens holdning.

I dette nummer

Siden sidst og fremover. Formanden har ordet side 4

Dyssekilde station side 6

PETER PLANT FORTÆLLER OM DET STORE PROJEKT

Karoline fra Melby side 8

EN BERETNING OM LIVET I MEGET GAMLE DAGE

En frokosthistorie side 13

OM ET FUND I STORE HAVELSE

Om frihedskæmpere og kampvognen V3 side 16

JØRGEN TVED GØR STATUS

Brandværnsmuseet side 18

Troens betydning side 20

MERE OM DRAMAET VED PRÆSTEKORSET I VINDERØD

Stålets Mænd side 22

BOGTILBUD TIL MEDLEMMER AF FORENINGEN – ½ PRIS!

L A Ring side 24

STATUS PÅ INDSAMLING OG START PÅ FOTOPROJEKTET

Foreningens arrangementer side 25

Siden sidst - og fremover

Ved formand Bengt Sørensen

Foreningen fik en god start på 2014 med næsten 150 deltagere til museumsleder *Frank Allan Rasmussens* glimrende foredrag om persongalleriet i Palæet. Der var nye ting, som var hentet i Rigsarkivet, fra breve og andre dokumenter, samt mange gode og interessante billeder. I juninummeret af *Prøven* vil der komme en artikel om Palæet og dets beboere.

Vort nye program har allerede fået megen ros. De kommende foredrag går langt tilbage i tiden: De historiske begivenheder omkring 1. verdenskrig for 100 år siden. For 150 år siden med krigen i 1864 og for 200 år siden med tabet af Norge.

Hvad angår aftenturene har der desværre indsneget sig nogle fejl i arrangementsfolderen, se derfor grundigt efter sidst her i *Prøven*, hvor de korrekte steder og tidspunkter står. For *Tisvildeturen* arrangerer vi samkørsel, derfor er tilmelding nødvendig, ligesom ved turen til *Ringovnen i Nivå*, hvortil der køres i bus.

Vi har kun én heldagstur i år og den går til Lund. Jeg håber på mange tilmeldinger og jo før jo bedre, men senest d. 10. maj.

Efter foreningens henvendelse kommer *kampvognen V-3* herop, men den bliver placeret i et tidligere bomuldstørreri på Krudtværksgrunden. Det er ikke det mest optimale, men Nationalmuseet har bestemt, at den skal stå inden døre. Det er kort og godt bedre at få den herop i de få år, som er bevilget, end at have lange trakasserier om placeringen og måske slet ikke få den hertil. Det bliver dyrt for Halsnæs Kommune, for er er betydelige udgifter forbundet med dens flytning til Frederiksværk, men med en god markedsføring kan der komme nogle turistindtægter.

Næstformand Jørgen Lassen har sat foreningen på *Facebook* og derved bragt os ud til en endnu større gruppe – især yngre – mennesker, det mener vi er rigtig godt. På nuværende tidspunkt ser det ud som om vor plads i *Industrimuseets* bestyrelse kan fortsætte, hvilket er meget tilfredsstillende for foreningen.

Vores generalforsamling holdes den 9. april, hvor der også er valg til bestyrelsen. Her håber vi at alle medlemmer vil støtte op med jeres fremmøde. Det var meget positivt, at vi sidste år fik valgt et par yngre medlemmer ind i bestyrelsen og i år er der igen en mulighed for at sætte sit præg på historieforeningen, da en ledig bestyrelsespost skal besættes! Efter den korte generalforsamling holder lektor *Søren Jessen* et spændende foredrag med om *Hesselø*.

Hesselø, fra Google Maps 2014

Generalforsamling 2014

I henhold til vedtægterne indkaldes *foreningens medlemmer* til

Ordinær generalforsamling

Onsdag den 9. april 2014 kl. 19:00

i Frederiksværk Sognegård

Dagsorden

1. Valg af dirigent
2. Formandens beretning om foreningens virksomhed
3. Forelæggelse og godkendelse af regnskab
4. Fastsættelse af kontingent
5. Indkomne forslag
6. Valg til bestyrelse
7. Valg af revisor og suppleant
8. Eventuelt

Ad punkt 5: Forslag, der ønskes behandlet på generalforsamlingen, skal være formanden i hænde 14 dage før generalforsamlingen.

Ad punkt 6: På valg er Carl Jensen (modtager genvalg), Jørgen Tved (modtager genvalg), Christina Ax (modtager genvalg).

Ingrid Nielsen ønsker at udtræde af bestyrelsen.

Efter generalforsamlingen – kl. ca. 20:15 – og med *adgang for alle:*

Den lille *Hesselø* i Kattegat har en meget spændende historie: I flæng kan nævnes, at den var besat af englænderne under krigen 1807-14. Efter krigen overtog en kaperkaptajn øen frem til omkring 1830. I perioden 1940-45 var øen besat af tyskerne, derefter blev den et stridspunkt mellem Danmark og Sverige i 1983 for endelig at opnå ny berømmelse i 2003, hvor en ny ejer opførte ulovlige anlæg på øen. Kom og hør Søren Jessen fortælle!

Dyssekilde station
Bestyrelsesformand Peter Plant fortæller

Dyssekilde Station i Torup er en af landets mange nedlagte stationsbygninger. Toget kører, men bygningen forfaldt. Det har en grundig restaurering rettet op på. Nye tider kalder på nye funktioner.

Renoveringen har sikret at Dyssekilde Station i Torup igen er en levende del af lokalområdet. Småvirksomheder er flyttet ind, hvor stationsforstanderinden (et kvindejob) før fløjtede afgang. Nu danner Dyssekilde Station rammen om Energikontoret, Torup Bogby med antikvariske bøger, en yoga-behandler og en IT-ekspert. Dertil kommer Halsnæs låne-cykel projekt som har base her, ligesom det ugentlige sommerbondemarked med lokale produkter under konceptet kilometer-mad, dvs. varer produceret indenfor en radius af 1, 5 eller måske 10 km. NOMA, Nordisk Mad, *er* opfundet. Her introduceres TOMA, TOrup MAd, med tilhørende udeservering om sommeren.

Nej til stagnation

Der er tale om et ildsjæle-projekt, organiseret som et folke-anpartselskab: Lokale kræfter har taget initiativet til at vriste denne gamle bygning ud af Lokalbanens hænder. Sagen er, at jernbanedrift i vore dage ikke behøver bygninger, stationsforstander eller godsagent. Alt dette – og posthus – havde Dyssekilde Station i sin storhedstid. Det behøves ikke længere og bygningen ligger nærmest i vejen. Men en tilskoddet stationsbygning med knæhøjt affald både ude og inde signalerer stagnation og forfald. Udkantsdanmark når det er værst. Tværtimod er Dyssekilde Station i sin nye form et demonstrationsprojekt for lignende nedlagte stationer. Melby Station kunne blive den næste, for den står tom. Projektet har stor opbakning og bevågenhed: Ved genindvielsen i september 2012 mødte 350 mennesker frem for at opleve Dyssekilde Station i sine nye klæder. Men hvad er bygningens historie?

Accise og Nordpartiet

Dyssekilde Stations arkitekt *Axel Preisler* (1871-1930) var stærkt inspireret af accisebo-derne i sit arbejde med Frederiksværk-Hundested jernbanen. Med sit karakteristiske tagudhæng var en accissebod et toldsted, en adgangsvej til byen – på samme måde som en station er det. Sammen med *Einar Ambt* tegnede Axel Preisler en række stationer på strækningerne Ryomgård-Grenå, Nakskov-Kragenæs, Varde-Grindsted og altså Frederiksværk-Hundested. Kun den sidste bane eksisterer endnu. Den blev indviet i 1916. Banen var i 1897 ført frem til Frederiksværk fra Hillerød, men der var økonomiske problemer og især lokal uenighed om den videre linjeføring. Det diskuterede man i henved en snes år. Der blev dannet et politisk *Sydparti* (banen til Lynæs) og et *Nordparti* (banen til Hundested). Nogle forsøgte sig med et mellemløsning midtvejs, men Nordpartiet vandt.

Alle bygninger på denne strækning (Melby, Dyssekilde, Hundested) fik et fælles præg, med det karakteristiske svaj i den stejle tagrejsning. Selv godsbygninger og læskure i forbindelse med de mindre trinbræt havde dette fællespræg. Et meget gennemført design – af

en i datiden kendt og anerkendt arkitekt: Axel Preisler var uddannet tømrer, blev arkitekt og endte med at blive formand for Akademisk Arkitektforening. Det var således ikke en hvem som helst, der fik lov til at tegne stationsbygninger. De var datidens symboler på fremskridt og skulle være gedigne. Moderne, men med tydelige tråde tilbage til tidligere tiders byggerier. Det var Axel Preisler meget opmærksom på. Deraf accisebods-inspirationen fra baroktiden: Historicisme med ny funktion. Og han var omhyggelig med detaljerne. De originale bænke i ventesalen på Dyssekilde Station er bevaret. Her ses hans hånd og ånd: Det er planen at genskabe de tilsvarende oprindelige udendørs bænke ud fra dette unikke forlæg. De oprindelige paneler i stuer og kontorer er bevaret eller genskabt. Murværket står stort set fint med de oprindelige barok-detaljer og kun få revner. Skorstene er blevet genskabt og anvendes til naturlig ventilation og aftræk. Tagværket er sundt. Vinduerne var nødlidende, men blev nænsomt restaureret helt fra grunden. Dørene var kaput – og Halsnæs Kommune forlangte nye brandsikrede døre, handicaptoilet med ramper og den slags. Noget af en udfordring at indpasse i et gammelt hus, sammen med jordvarmeanlæg, nye eltavler, trådløst internet, udsugningsanlæg og andre moderne sager. Men det lykkedes.

Bygningen var og er grundlæggende sund, dog slidt af tidens tand. Og den skal leve op til moderne isoleringskrav, ligesom brand- og redningsforhold skal være i orden. Det er de, men det stillede store krav til byggestyring og kreativitet i restaureringen. Lokale håndværkere var vigtige samarbejdspartnere i denne sammenhæng. Alle håndværkere blev fundet i en radius af 6 km. Og der var meget håndarbejde: Selv små maskiner kan knapt kante sig ind i de små rum. Hele bygningen er på ca. 140 m^2 i grundplan og ingen rum er større end 20 m^2.

Dyssekilde Station er snart 100 år gammel – og den er blevet restaureret fra fundament til skorsten til at stå 100 år til. Den er stadig en vigtig del af lokalsamfundet med tog hver halve time og 150 af- og påstigende passagerer dagligt.

Stationsbygningen er bevaringsværdig. Realdania har givet tilskud til både et forprojekt (arkitekt- og økonomirådgivning) og til selve restaureringen. Dertil kommer tilskud fra LAG (Lokal Aktionsgruppe, Halsnæs, dvs EU udkantsmidler) og Halsnæs Kommunes Bygningsbevaringsfond. Og en masse frivilligt arbejde.
I *Dansk Bygningsarv*s kampagne om Byggeriets Ildsjæle er Dyssekilde Station et af 4 eksempler fra Halsnæs Kommune, se http://www.facebook.com/slipildsjaeleneloes?sk=wall.

Karoline fra Melby

Interview med en 91-årig fra Melby

Afskrift af kassettebånd med interview foretaget af medarbejdere fra Frederiksværk og Omegns Museumsforening med parcellist Karoline Pedersen, Karolinevej i Møllevang, den 4. april 1979

Karoline fortæller, at hun er den fjerdeældste i Melby sogn og at hun er født den 4. april 1888.

Karoline er født i skovløberhuset i Brødmose (sådan skrev man dengang, i dag er det almindeligt at sige Brødemose) skov, hvor hendes far var skovløber med et tilhørende landbrug og køer. Tidligere var der ikke så mange huse der på egnen. Der var marker, d.v.s. husmandslodder, hvor der blev drevet landbrug. Der blev først plantet på arealerne på det tidspunkt, hvor de blev udstykket til sommerhusbebyggelse. Fra skovløberhuset kunne Karolines familie sidde og se alt, hvad der færdedes på landevejen gennem Møllevang.

Da Karoline gik i skole i Melby, foregik det til fods, og da kunne man fra Præstelodsgrøften i Melby se til Stængehuset.

Karolines forældre havde kun begrænset med landbrugsredskaber, så det markarbejde de ikke selv kunne klare, hjalp deres nabo dem med.

Skolen

Karoline gik som sagt i skole i Melby. Asserbo skole blev først bygget og åbnet for elever d. 1. januar 1898. Da havde Karoline gået i skole i Melby i 2-3 år. På den tid var der ikke noget der hed, at man startede i skolen efter sommerferien. Man startede 1. november eller 1. maj, og der var kun 2 klasser i skolen. I Melby var der dog foruden de 2 klasser også en pogeskole for de allermindste. De 2 efterfølgende klasser kaldtes 1. og 2. klasse.

Man deltes om undervisningen, fordi der kun var 1 lærer til at undervise. Om vinteren gik de store elever 4 dage og de små 2 dage om ugen, og om sommeren var det omvendt. Børnene skulle være hjemme og hjælpe til med arbejdet. Karoline udtrykker sig ironisk om, at i dag bliver eleverne "fredet i klasse A", og at de ikke laver andet end avekattestreger. Karoline og hendes søskende hjalp til hjemme med at passe køerne og at malke dem.

Efter endt skoletid, d.v.s. efter det 14. år, kom de ud at tjene. Karoline havde en ældre søster som var konstant hjemme og hjælpe til, fordi hendes mor ikke mere kunne malke på grund af en stiv hofte. Hun kunne ikke bukke sig pga. gigt.

Karoline kom ud at tjene, men i 1910 blev hendes søster gift, og så måtte Karoline blive hjemme og hjælpe til. Hendes mor havde i mellemtiden også fået årebetændelse og skulle gå med bind om benene. Det kunne hun ikke klare at gøre selv, så det blev Karoline ved med indtil 1937, hvor hendes mor døde. Herefter blev Karoline hængende i huset.

Tjenestepige

Da Karoline begyndte med at være ude at tjene, var det i Frederiksværk som barnepige. Herefter skiftede hun lidt rundt og endte hos en købmand fra Gentofte. Han boede i et hus, hvor der senere flyttede en familie Tørslev ind. Købmandens kone var også plaget af gigt, og hun kunne ikke holde ud at bo i Asserbo, så hun blev indlagt på en klinik i København. De øvrige familiemedlemmer syntes, at det var skidt, at faderen var i Asserbo alene sammen med en dreng som hed Axel, og han flyttede så til en villa i Gentofte. Karoline flyttede med som 15-årig i 1903. Månedslønnen dengang var 6 kr. om måneden, og Karoline er himmelfalden over, at nutidens mennesker er utilfredse med kun at få 50 kr. i timen, samtidig med at de mener, at de ikke kan klare sig for dette beløb. Karoline sammenligner priserne med, at dengang kunne man få et par almindelige morgensko for 6 kr., medens er par rigtig pæne sko kostede 10 kr. Dengang skulle Karoline tjene næsten 2 måneder for at kunne købe et par fine sko, medens en ung tjenestepige i dag kan få sko, kjole og mad for 1 måneds løn. Dengang var børn glade for en 2-øre.

Karoline fortæller, at hendes sparekassebog blev oprettet i 1892, og at hendes far og mor indsatte 2 kr. til hende. Det skulle være et grundlag for, hvad Karoline senere kunne afse at spare op.

Karoline fortæller, at de i familien om hverdagen altid begyndte med kaffe og smørrebrød om morgenen. Senere på formiddagen fik de frokost, som bestod af kartofler og kogt sild. Familien saltede altid sild ned om efteråret til brug om vinteren. De nedsaltede som regel 1 ol (80 stk.).

Senere på dagen spiste familien til middag, og fik ofte mælkemad eller saltmad. Hos Karolines forældre brugte man én gang om året at nedsalte en halv eller en hel gris. Man spiste også suppe eller kål. I køkkenhaven dyrkede de selv deres grønsager, så som gulerødder, kartofler, hvidkål, ærter, grønkål, og andre ting.

Lidt om jævndøgn

Karoline mener, at folk i dag som regel ikke ved, at der er jævndøgn 4 gange om året. Hun fortæller også, at man før i tiden brugte sin almanak (kalender) meget, og at man sagde, at der hvor hovedvinden var ved jævndøgnsskifte, ville den være det næste fjerdingår. I alma-

Skovløberhuset i Brødemose skov, i dag. Foto: Jørgen Lassen

nakken kunne man også se, hvor der var markedsdage. Jævndøgn faldt altid på en onsdag.

Karoline fortæller videre, at hendes far på dagløn tjente 1,24 kr. om dagen. Herudover fik han 48 kr. hvert kvartal for at anvise folk, hvor der var brænde i skoven. Disse 48 kr. blev til gengæld fratrukket daglønnen. Han skulle også bistå ved diverse jagter i skoven.

Hvis børnene hjalp til, fik de 72 øre for en arbejdsdag fra kl. 6 om morgenen til kl. 18 om aftenen med en halv times frokost, 1 times middag og en halv time om eftermiddagen. Hvis de sløjfede den halve time om eftermiddagen, kunne de gå hjem kl. 17:30.

Arbejdet for børnene bestod fortrinsvis i at plante nye træer. Hvis en kone arbejdede med, fik hun 88 øre om dagen. Allerede som 7-8 årig var Karoline med ude at arbejde for første gang. Arbejdet foregik også, selv om det var frostvejr. Da det var bitte små frøplanter, som de havde med at gøre, kunne de ikke arbejde med vanter på, og derfor gik de og blev valne om fingrene. Børnene betjente også en speciel priklemaskine, som var lavet af træ. Koner og børn sorterede alle de små et-og toårige frøplanter, som de havde fået fra deres egen planteskole.

Dengang, der var vintre til

I julen 1902 var der en forfærdelig vinterstorm, som væltede en masse træer i skoven. Det fortælles også, at der gik en damper ned ved indsejlingen til Isefjorden. Skibet blev senere hævet og sat i drift under et andet navn. På et tidspunkt, hvor folk var ude og plante i maj måned, blev det også snestorm, og de måtte holde inde med udplantningen og vente til sneen var væk igen.

Da Karoline blev konfirmeret den 19. april 1903, var der snestorm om formiddagen, så det var yderst besværligt at komme over Melby bakke og til kirken. Om eftermiddagen var det stadig snestorm, og det endte med, at der blev togstandsning i flere dage. Karoline havde en broder, som var soldat i Helsingør. Han var

hjemme på besøg og havde orlov til dagen efter. Karolines far fulgte broderen til stationen, dvs.. de skulle gå til stationen i Frederiksværk. Hendes far kom ikke tilbage, men hen på eftermiddagen kom de begge to tilbage, fordi toget ikke var kommet. Dagen efter var de begge to igen på stationen, men toget var stadig ikke kommet i gang. Derefter måtte broderen gå til Hillerød.

Der blev skrevet i avisen, at der var 3 soldater som havde benyttet snestormen til at desertere, men at den ene var kommet tilbage. Stationsforstanderen på Frederiksværk station havde meddelt kasernen i Helsingør, at Karolines broder havde været på stationen og forsøgt at komme af sted, og at det ikke var hans skyld, at han ikke var kommet frem.

Karoline fortæller endvidere, at der ikke var plantet noget på markerne eller bakkerne omkring Melby, så sand og sne kunne fyge ud over vejene. Hovedvejen fra Frederiksværk til Melby beskriver Karoline som ret god, selv om det var en grusvej.

Asserbohus

Karoline kan huske, at Skaanstrøm købte arealer og byggede hotellet som Tvindskolerne senere overtog. Karoline var montør for planteriet, som foregik på hans grund. Det var i 1925, at hun begyndte på dette. Da det gamle kvindefængsel på Christianshavn blev revet ned, købte Skaanstrøm byggematerialerne derfra til at opføre Asserbohus. Først havde Skaanstrøm opkøbt husmandsstedet og jorderne i og omkring Asserbohus. Karoline mente, at Asserbohus blev påbegyndt opført først i 1930erne og stod færdigt i 1938. Friluftsteateret var færdigt i 1935, og her spillede bl.a. kongelige skuespillere. Karoline har set teaterstykker, som blev opført her, bl. a. Elver-

Asserbohus. Foto: Jørgen Lassen

høj og Eventyr på Fodrejsen. Hun har også været inde på hotellet og set værelserne med alle de gamle ting. Skaanstrøm startede også noget hønseri på stedet. På alle dørene i hotellet var der malet billeder som viste livet fra vuggen til graven.

Skaanstrøm var antikvitetshandler i København, og han skulle vist også have indrettet et museum i en af bygningerne. Folk som boede på hotellet, klagede meget tit over maden. I modsætning hertil, var folk som boede hos Poulsgaard på Birkegården ovenud begejstrede for den mad, som blev serveret.

Til gengæld boede man meget flot på Asserbohus og ikke særlig godt på Birkegården. Folk imellem gik snakken, at hvis de to havde delt midt over, så havde det været godt begge steder.

Skaanstrøm drev ikke hotellet mere end et par år, hvorefter han forpagtede det ud. Senere blev det solgt. Som tidligere nævnt, var Karoline plantemontør eller overinspektør, da der blev plantet på skolelodden.

Og så var der jo radioen

I påsken i 1927 fik Karoline radio. Hun kunne ikke tage hjemmefra, fordi der skulle komme en radiomontør og installere hendes radio med jordledning. Hendes forsikring ville ikke medtage radioen i forsikringen, hvis der ikke var installeret en afbryder som var placeret udendørs. Dette syntes Karoline var for besværligt, så hun fik ført installationen ind gennem køkkenet til en installation på væggen. Radioen var forsynet med en strømforsyning fra batterier.

Karoline fortæller, at hendes nabo Ejby havde bygget et radioapparat til sig selv, og senere et tilsvarende til Karoline. Foruden at radioen brugte batterier, skulle Karoline engang imellem til Frederiksværk for at få opladet en kondensator til radioen.

Karoline omtaler et gammelt ur, som hænger på hendes væg. Det var et, som hendes mor købte på Roskilde Marked sammen med en spinderok, en gang hvor Karolines mor og far var kørende dertil med Karolines bedstefar.

Vanskelige rejser

Karoline fortæller, at første gang hendes mor var i København, var hun kørende med sin far, siddende på et læs riskoste til de kongelige stalde i København. For at de kunne være i København om morgenen, måtte de køre om natten. Hvis de først kørte om morgenen, ville de jo ikke være fremme før end om aftenen. Turen derind foregik på et enspænderlæs, og det gik ikke så stærkt.

Når de under turen kom til at fryse af at sidde stille på læsset, så måtte de stå af og gå ved siden af, indtil de igen havde fået varmen. Så kunne de igen sætte sig op og køre videre.

Inden Karolines far blev skovløber i Brødmose skov, arbejdede han på Stængehuset. Herfra skulle de tage til Frederiksborg marked, hvis de skulle sælge en ko, og her skulle de ligeledes trække af sted med køerne om natten for at være fremme på markedet om morgenen.

Karolines mor måtte oftest tage med for at jage på koen, men hun gik og faldt i søvn undervejs. Hun vågnede dog op, når hun gik ned i de huller, som var omkring de nyplantede vejtræer.

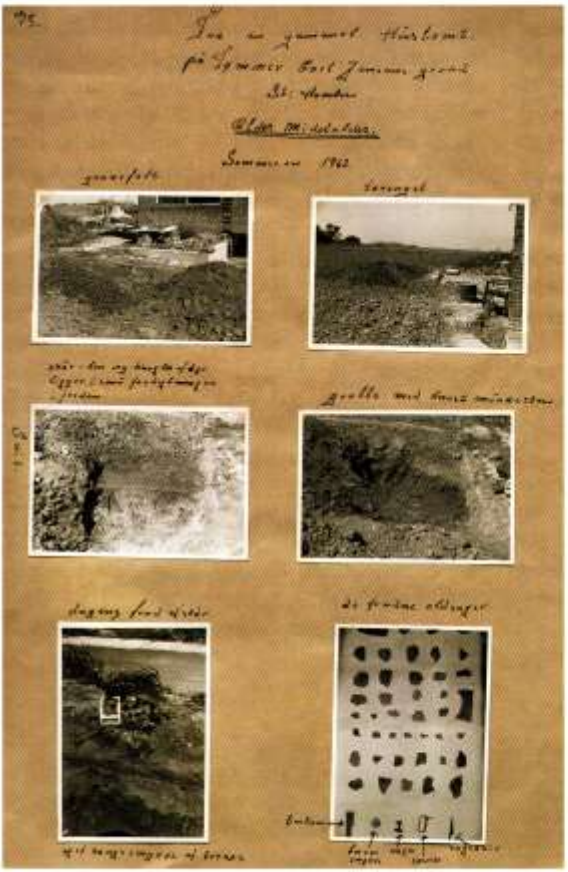
Længe efter at Karolines far i 1885 var rejst fra Stængehuset til Brødmose, kom hendes broder derud i 1904.

En frokosthistorie
Om fund i Store Havelse

Af Nordsjællandsk Museumsforening har vi fået lov at kopiere denne artikel af *Esben Aarsleff*, der fortæller om tilfældets luner ...

På de fleste af museets udgravninger deltager der en fast stab af amatørarkæologer, hvoraf Hans Ove Nielsen hører til blandt de meget trofaste. Under pauserne udveksles der gerne røverhistorier, som ofte bunder i Hans Oves livslange interesse for arkæologi og heraf følgende deltagelse i arkæologiske udgravninger. Det var netop under en frokostpause, at Hans Ove begyndte at fortælle om en mindre udgravning, som han selv havde foretaget i Store Havelse i 1963.

Ved muldafrømning forud for anlæggelsen af en terrasse i tømrer Carl Jensens have, var der fremkommet flere små affaldsgruber, som indeholdt lidt keramik og knogler. Hans Ove blev omgående tilkaldt for han havde jo en interesse for den slags. Hans Ove kunne med det samme se, at en udgravning ville være interessant, og han fik af Calr Jensen tilladelse til at gå i gang med projektet. I løbet af kort tid blev gruberne fotoregistreret og udgravet. Der blev desuden udfærdiget et notat om udgravningen, og genstandene blev nummereret og pakket ned i cigarkasser. Hans Oves omhyggelige registrering og opbevaring gør, at man, 43 år senere, stadig kan sætte fundene ind i den rette sammenhæng, hvilket er uvurderligt, set med arkæologiske øjne.

Figur 1. Side fra Hans Ove Nielsens udklipsbog med fotos fra udgravningen i Store Havelse.

Samlet set blev det til en fin lille udgravning med flere interessante fund fra perioden fra slutningen af 1000-tallet og indtil omkring år 1600. Disse fund er nu blevet skænket til museet.

Fundene

Fundmaterialet omfatter en cirkulær fibel, en sølvmønt, en fragmenteret vævekam, keramik fra 1100-tallet og op til 1600-tallet, heriblandt såkaldt østersøkeramik, samt tre jerngenstande i form af en kniv, en nagle og et firkantet spænde.

Et nærmere kig på genstandstyperne afslører, at Hans Ove har været ganske heldig: Fiblen (fig. 2) er således det eneste eksemplar af denne type, som kendes fra museets virkeområde. Der er tale om en cirkulær bronzefibel i gennembrudt gittermønster med øsken. For ikke så længe siden var typen stort set ukendt, men med de seneste 20 års omfattende detektorbrug, er der kom-

Figur 2. Cirkulær fibel med gittermønster. Fiblen er 3 cm bred.

Figur 3. Sølvmønt præget under Valdemar II (1202-1241). Øverst er forsiden af mønten med billede af Valdemar II Sejr. Nederst er ærkebispen af Lund, enten Uffo Thrugotsen eller Peder Saxesen, afbilledet. Mønten er 2 cm på den længste led.

met flere eksemplarer for dagen. Der kendes bl.a. et fund fra bl.a. Store Merløse ved Holbæk (AUD 1999:263). Dateringen ligger i anden halvdel af 1000-årene eller 1100-tallet.

Sølvmønten (fig. 3) er fra Valdemar II Sejrs tid (1202-1241). Den er præget i Lund og bærer et portræt af kongen på forsiden. På bagsiden er ærkebiskop Uffo Thrugotsen af Lund (1228-1252) eller muligvis hans forgænger, Peder Saxesen (1223-1228) afbilledet[1]. Mønten er i forbavsende pæn stand, hvilket skyldes at sølvindholdet er relativt højt. Dette er en kontrast til «sølvmønterne» fra de følgende perioder, borgerkrigsmønterne, som ofte er i utrolig ringe stand på grund af et højt bronzeindhold.

Den fragmenterede vævekam (fig. 4) anses for at være en af ledetyperne for perioden fra 1200-1500 (Andersen et al. 1971:249). Dette eksemplar har knækket alle tænderne og er sandsynligvis blevet kasseret, modsat mønten og smykket som må anses for at være uheldige tab.

Endeligt er der den største fundgruppe, keramikken, hvoraf keramik fra 1100- og 1200-tallet, i form af østersøkeramik og gråvarekeramik, tegner sig for hovedparten. Begge typer genfindes i andre middelalderlige landsbyer i Nordsjælland, heriblandt Sigerslevøster, Skævinge og Ølsted, og må anses for en fast del af servicet. Resten af keramikken dækker forskellige glaserede typer, fra 1300-tallets kander til 1600-tallets kar. Også her er der tale om gængse typer, som ses i de fleste landsbyer.

Fundenes betydning

Fundene fra «terrasseudgravningen» er en del af Store Havelses historie. Sammen med fund fra vikingetid og middelalder på markerne omkring den nuværende landsby er de med til at give et indblik i landsbyens størrelse op gennem middelalderen. Desuden er det værd at bemærke, at der i 1700-tallet lå en gård lige øst for det udgravede område. Dette understøtter endnu en gang, at bebyggelserne fra sen vikingetid og middelalder i stor udstrækning kan findes under gårdene fra 1700-tallet. Endelig viser fundene, at der må ligge mange historier og fund ude blandt fritidsarkæologerne i Nordsjælland.

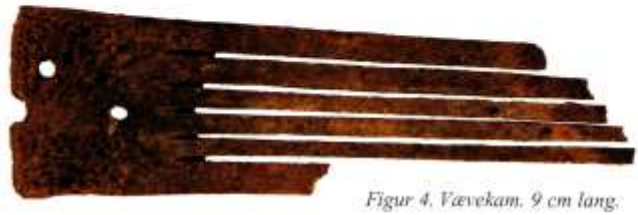
Tak til Hans Ove

Tak til Hans Ove Nielsen for aflevering af de spændende fund! Museet glæder sig til flere frokosthistorier, bl.a. bliver det spændende at høre om udgravningen af voldstedet og væbnergården i Store Havelse. Afslutningsvis skal det tilføjes, at genstandene nu ligger på museet, hvor de kan blive studeret af vores og de kommende generationer.

Litteratur

Andersen, H.H., Crabb, P.J. & H.J. Madsen (1971): *Århus Søndervold*. Jysk Arkæologisk Selskabs Skrifter – Bind IX. København.

Arkæologiske Udgravninger i Danmark 1999. Det arkæologiske Nævn. København 2000.

Figur 4. Vævekam. 9 cm lang.

Note

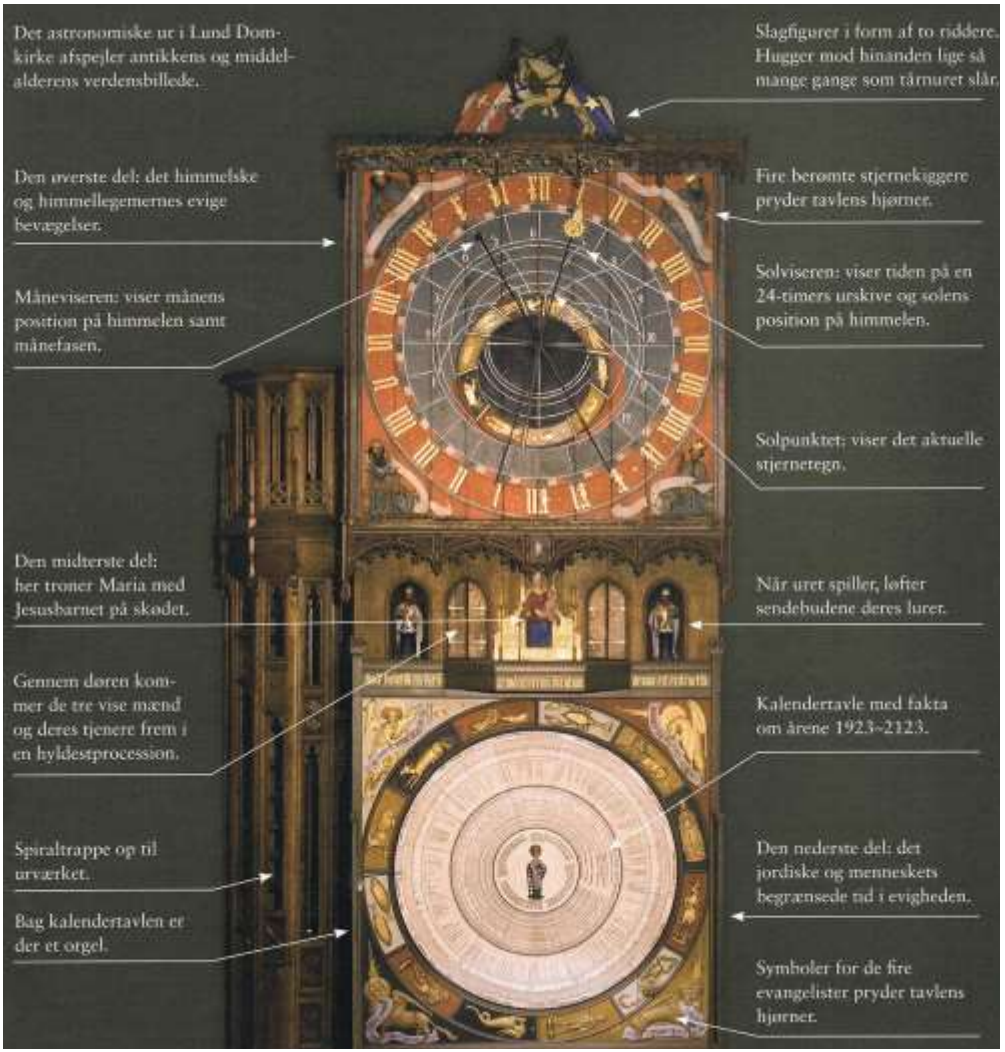
1: Tak til museumsinspektør Jørgen Steen Jensen på Den kongelige Mønt- og Medaillesamling på Nationalmuseet, for oplysninger om motiverne på den fundne mønt.

Ovenstående tekst og billeder stammer fra bladet Nomus – en forkortelse for *Nordsjællandsk MUSeumsforening*, blad nr. 1 i 2007. Tak for at vi måtte bruge det!

Årets langtur går til Lund Domkirke

Kom med til »Gamle Danmark«. Foreningen arrangerer en spændene tur til Lund med rundvisning i to grupper, en flot frokost og eftermiddagskaffe. En af attraktionerne er uret, der blev udførligt omtalt i Prøven nr. 39. Start Gjethuset søndag 15. juni kl 08:00.

Prisen er kun kr. 400, der omfatter det hele, dog ikke drikkevarer til frokosten. Skal indbetales til foreningens konto 1551 / 3572519309 senest den 10. maj – meget gerne før!

Der var mindst 188 ...

I den nye *Gulvmåtte* var der den 29. januar en efterlysning over navne og antal på modstandsfolk i Halsnæs. I min bog "De tændte lys" har jeg en liste over de folk, som i juni/juli 1945 fik byttet deres våben. Listen indeholder 125 navne. Der er kun navne på de, som efterfølgende havde opgaver, der betød, at de fik et andet våben end det, de havde fra den illegale tid. I min bog omtaler jeg også flere andre, men der kommer stadige nye oplysninger til og i dag har jeg en liste på i alt 188 navne. De 63 har dels arbejdet med illegale blade, eller er gået tilbage til normalt arbejde og tilværelse inden juni/juli 1945, hvor våbenbytningen foregik. Jeg er ikke i tvivl om, at der kan være flere end de, jeg har navne på.

Det sidste navn jeg har fået er Poul Mortensen. Han er i dag 93 år og bor i Ålborg. Poul kom i lære som maskinarbejder i 1935 på banens værksted, der lå, hvor der nu er busterminal. Det var et forholdsvis stort værksted, som stod for reparation og vedligeholdelse af alt *Hillerød, Frederiksværk, Hundested, Jernbanes* – HFHJ – materiel, lige fra lokomotiver og jernbanevogne til stativer og signalmateriel.

På værkstedet var flere forskellige fag, som allerede nævnt maskinarbejder, men også mekaniker, tømrer, sadelmager, elektriker, maler osv.

Pouls far var pakmester ved banen og de boede på Strandvejen 14. Poul blev udlært i 1939, kom på maskinmesterskolen på Jagtvej i København og fik efterfølgende arbejde på Stålværket. Her kom han, via en gammel lærekammerat Anton Petersen, med i modstandsbevægelsen. Poul var på Stålværket med til at gøre V3 køreklar. Poul fortæller, hvordan han foreslog at vognen skulle kaldes V3. Pouls oplysninger om bl.a. navnet stemmer nøje med andre oplysninger jeg har, så jeg er ikke i tvivl om, at det var Poul, der fandt på navnet V3.

Poul Mortensen fik jeg først kontakt med for nogle få måneder siden, men har haft flere telefonsamtaler med ham. På et billede fra det store folkemøde på Torvet den 8. maj 1945 kan man se V3 lige foran villa Alp og med Skovlyst i baggrunden. På vognen sidder to mand, Benny Rasmussen og til venstre Poul Mortensen. Jeg kan ikke se, hvem det er som sidder med maskingeværet, men manden i kitlen er chauffør Bernhardt Andersen.

De navne og oplysninger jeg har, er naturligvis altid til rådighed.

Med venlig hilsen

Jørgen Tved

Nyt om V3 – i Frederiksværk

Siden Frihedsmuseet i København brændte har det været et ønske, at få lov at låne den berømte kampvogn V3, så den kunne udstilles i Frederiksværk.

I maj 2013 tilsluttede *Historisk Forening* sig dette ønske og rettede henvendelse til kommunen og Industrimuseet om at udvirke, at ønsket kunne opfyldes. Den lokale presse var meget venlig og omtalte sagen i flere artikler, første gang den 14. maj 2013.

Ved Historisk Forenings jubilæumsfest den 2. november 2013 kunne borgmester Helge Friis på en meget morsom måde meddele, at nu havde Nationalmuseet, som er den formelle ejer af V3, givet tilladelse til at Frederiksværk kunne låne kampvognen.

Der var dog nogle betingelser: At vognen skulle stå indendørs og at de udgifter, der måtte være med transport osv. skulle afholdes af os i Frederiksværk. Den 16. december kunne man i pressen læse, at udgifterne vil være mellem 90 og 100.000 kr., som det kommunale *Udvalg for Kultur, Fritid og Nærdemokrati* mente kunne deles, så halvdelen skulle betales af Historisk Forening.

Foreningens formand meddelte straks udvalget, at han betragtede dette forslag som en smart måde *ikke* at få V3 til Frederiksværk. Igen har pressen været meget positiv og har fulgt godt op på sagen. Vi fik nu oplyst, at V3 skulle »gemmes væk« i et hus på Krudtværksområdet, mens man ville gerne have, at vores forening stiller arbejdskraft til rådighed både til oprydning i det tiltænkte hus og senere til formidling af vognens historie.

Igen måtte foreningen meddele, at oprydning af kommunale lokaler må klares af lønnede kommunalt ansatte, da foreningen på ingen måde vil være med til at øge antallet af arbejdsløse. Det sidste vi har fået oplyst er, at alle udgifter med at få V3 til byen og at få kampvognen udstillet, skal betales ud af det lille budget, vort lokale museum må klare sig for. Vore lokale politikere mener dog, at museet vil få de fleste penge hjem gennem entrébetaling for at se V3. I København var det ganske gratis.

Det er vigtigt for os at slå fast, at foreningen på ingen måde har forestillet sig at påtvinge vort lokale museum nogen som helst udgift. Vi mener de gør et stort og meget vigtigt arbejde, som formidler af byens historie, der i sig selv burde fortjene et rimeligere budget. Vi mener også, at den helt ekstraordinære mulighed, der nu er for at udstillet et af de største klenodier fra besættelsestiden, bør udnyttes på bedste måde, og at det bør ske ved en ekstra bevilling fra byrådet. Med V3 på besøg får vi en ekstraordinær mulighed for at fortælle om en helt speciel situation i byens historie.

Jørgen Tved

Billedet: I 1994 tegnede Kjeld Mulbjerg aktionen i Asserbo, som foregik på daværende Vinkelvej sent om fredagen den 5. maj 1945.

Brandværnsmuseet
skal genåbnes!

På Facebook har forhenværende beredskabschef *Torben Hessner* den 17. januar etableret gruppen »Frederiksværk Brandværnsmuseum«. Gruppen har på kort tid fået mere end 200 medlemmer og adskillige tilkendegiver, at de gerne vil give en hånd med.

Til *Prøven* siger Torben Hessner, at *»Brandværnsmuseet er en vigtig del af Frederiksværks historie og museet har en stor fin samling af genstande som illustrerer teknologiens udvikling.*

Når vi er en gruppe på 10 til 20 personer vil vi indkalde til et møde, hvor alle interesserede er meget velkomne for at klarlægge vores fælles idé med museet i fremtiden.

Herefter vil vi kontakte lederen af Industrimuseet Frederiks Værk med ideen og vores tanker om museet. Jeg har hørt fra flere politikere, at de bifalder vores tiltag, så banen skulle være rimelig klar. Foreløbig har et dusin personer meldt sig.

Ideen er, at vi skal holde åbent i sommerperioden, hvor der er mange turister og ellers om lørdagen, hvor der er mange folk i Frederiksværk. Og så skal vi yderligere åbne, når grupper ønsker det – det kan være skoleklasser, personaleudflugter og pensionistforeninger m.fl.«

I Frederiksværk kunne brandvæsenet gennem årene desværre ikke redde følgende bygninger, som er nedbrændt:

- Gjethusets sydfløj, Vognmandsgade – 1888
- Centralhotellet, Nørregade – 1907
- 4. og 5. kompagnis barakker i Arresødallejren – 1951
- Kostforplejningsbygningen i Arresødallejren – januar 1954
- Bentsens tømmerlade, Tømmerpladsvej – 1973
- Smedeværkstedet, DFJ – 1974 ?
- Portnerboligen »Trines Lyst«, DFJ – 1980'erne

Centralhotellet i Nørregade brænder

Bygningen i Vognmandsgade 5 blev opført i 1909, som det også fremgår af inskriptionen over porten. Det skete fordi man efter den omfattende brand i 1907 i Centralhotellet i Nørregade indså, at der var behov for et mere effektivt brandværn i Frederiksværk.

Der blev oprettet både et fast og et almindeligt brandkorps. Det faste brandkorps bestod af 1 brandinspektør, 1 underinspektør og 10 brandsvende, som hver især fik en beskeden årlig løn for arbejdet. Det almindelige brandkorps var inddelt i forskellige afdelinger med mange flere mænd.

Brandstationen fungerede indtil begyndelsen af 1970'erne, hvor *Civilforsvaret* overtog bygningen. Den 19. oktober 1996 blev Frederiksværk Brandværnsmuseum indviet og det blev drevet af frivillige i forening. Hovedkraften var Frede Nielsen, men efter hans død den 5. januar 2012 havde foreningen ikke længere kræfter til at drive museet og nøglerne til bygningen blev afleveret til Halsnæs Kommune, som ejer bygningen.

Hvis du vil medvirke aktivt til drift af Brandværnsmuseet i fremtiden kan du kontakte Torben Hessner:

torbenhessner@hotmail.com.

Jørgen Lassen

Troens betydning

Finn Erik Kramer fortæller om Præstekorset i Vinderød

Tolerance over for de som er, tror eller tænker anderledes var indtil for et par årtier siden dybt rodfæstet i danskernes livsopfattelse. Hjælpen til jøderne i 1943 er det mest lysende eksempel på dette. I mellemtiden har tro og religion mistet sin betydning for størstedelen af danskerne. I takt hermed har vi også svært ved at anerkende, at det betyder meget for andre. Vi kan have svært ved at forstå de voldsomme reaktioner på tegningerne i Jyllands Posten, fordi vi er vænnet til «den uendelige» pressefrihed, og fordi kun få af os har urørlige religiøse værdier.

Men sådan har det ikke altid været! Langt op i 1800-tallet var danskerne stadig et meget religiøst folkefærd rodfæstet i den kristne protestantiske tro. Og så tåler betydningen af denne tro endda slet ikke sammenligning med betydningen af den katolske tro i middelalderen. Dengang var også danskere villige til at slå ihjel for troens skyld, ikke blot på korstogene, men også herhjemme i vores egen andedam. Det handler denne lille historie bl.a. om.

Stakkels mand

Hvis man færdes i de naturskønne bakker ved Arresøs vestside, vil man i det åbne område lidt syd for Vinderød på et sted kaldet Præstekorsbakken møde et mærkeligt mindesmærke. På en lille stenhøj står et massivt kors af egetømmer. På korset sidder en lille jernplade med følgende inskription: *Korset / er rejst som Minde / om Egnens første / Lutherske Præst / der på dette Sted / Blev dræbt af Befolkningen / Aar 1536.*

Det første kors på stedet skulle være rejst allerede lige efter mordet i 1536. Siden er det blevet fornyet adskillige gange for et sagn beretter, at hvis det forsvinder, vil Vinderød få misvækst. Et kors stod da også på bakken i 1758, hvor sognets daværende præst Garboe i en præsteindberetning fortalte om dette såvel som om mordet. Det nuværende mindesmærke opførtes i 1936 på initiativ af to overlærere i Frederiksværk, Renchel og Thomassen, og egekorset er senest blevet fornyet i 1986.

Adskillige har søgt i de samtidige skriftlige kilder for at finde oplysninger om drabet - uden held. Kilderne er, vel bortset fra sagnhistorierne, senere, f. eks. en præstetavle i Kregme kirke (som Vinderød var anneks til). Denne fortæller, at den første protestantiske præst blev myrdet. Man kan således ikke ganske udelukke, at historien er en skrøne, men det er ikke særligt sandsynligt. En så - undskyld udtrykket - drabelig historie er næppe opstået ud af ingenting.

Jomfru Maria

Hele baggrunden for

vores viden om drabet hører imidlertid hjemme i den lokale sagnfortælling. Her fortælles, at den nye præst, som kom til Vinderød efter reformationen i 1536, var så nidkær i den nye tro, at han rev kirkens helgenfigur af jomfru Maria ned og knuste den. Herover blev menigheden så fortørnet, at de drev ham ud af kirken, løb efter ham og stenede ham til døde. De skulle have begravet ham på stedet, hvor præstekorset siden har stået.

Menighedens handling kan jo dårligt forsvares, men dog forklares, fordi figuren af jomfru Maria ikke var en hvilken som helst figur. Sagn beretter, at den første kirke i Vinderød var bygget af Asser Rig Skjalmsen (død omkring 1151) på befaling af Erik Lam (konge 1137-46). Da kirken stod færdig manglede man endnu en klokke og et højalter. Så skete det, at et skib i en forfærdelig storm i Kattegat blev slået til pindebrænde. På stumperne af dette skib drev en gammel malmklokke i land, og klokken efterfulgtes af et forgyldt alterbillede af træ forestillende jomfru Maria. Hun sad på en sky med Jesusbarnet på armen og med en storetå fremstrakt til kys.

Begge dele - altså klokken og figuren inklusiv storetåen - fik selvfølgelig plads i Vinderød kirke, og efter nogen tid opstod der rygter om helbredelse, hvis man kyssede den fremstrakte tå. Snart valfartede folk til kirken, og endog munke skulle have slået sig ned her. Det højt elskede Maria-billede bevarede sin anseelse gennem hele middelalderen, og det var altså dette billede, som den første protestantiske præst i sin dundertale mod helgendyrkelse knuste på kirkens gulv.

Resen 1 og 2

Vinderød-menighedens fundering i den katolske tro var således stålsat, og de har været vanskelige at omvende. At det tog lang tid har vi et andet nordsjællandsk eksempel på. I sin Danmarkshistorie fra 1677 fortæller Resen således følgende: *I sognet Tjærebys kirke stod tidligere en statue af abbed Vilhelm, som min bedstefader Dr. Hans Poul Resen lod fjerne derfra på grund af almuens overtro.* Om den strenge Hans Poulsen Resen, som var biskop i Roskilde i perioden fra 1615-1638, havde lidt mere situationsfornemmelse end præsten i Vinderød knapt hundrede år tidligere, fortæller historien intet om, men vi kender ikke til, at Tjæreby-menigheden gjorde oprør. Sønnesønnen Resen fortæller imidlertid videre, at hele «sognet Arresø», hvormed antageligt menes sognene ved Arresø, på bedstefaderens tid kaldtes «Tyrkeriet». Dette navn havde området fået, fordi almuen mere hårdnakket end andre sogne holdt fast ved de overtroiske skikke. Der er næppe tvivl om, at Resen med denne formulering havde den katolske tro i tankerne.

Først på den tid, hvor Resen skrev sin Danmarkshistorie - over 100 år efter reformationen - syntes trosforestillingerne hos befolkningen omkring Arresø efterhånden at være blevet rettet til ved hjælp af Luthers lille katekismus. Og alligevel ikke helt for valfarten til helligkilder, som var et levn fra den katolske tid, fortsatte meget længere op mod vores tid. Andre steder på Sjælland, bl.a. ved Store Heddinge, er der kilder, som fortæller, at den katolske tro endnu var udbredt ind i 1700-tallet.

Moralen af denne lille fortælling må vel være, at selv om man ikke kan tro på en gud, er det ikke godt ikke at tro på noget - og heller ikke godt at tro for meget. Historien viser, at man i begge tilfælde kan have svært ved at forstå andre.

Vinderøds middelalderkirke, i og omkring hvilken denne historie udspandt sig, blev nedrevet i slutningen af 1700-tallet. I stedet opførtes Den Classenske Gravkirke med Classens gravgrotte. Gravgrotten blev bevaret, da også denne kirke blev nedrevet og den opførtes og indviedes i 1884.

Ovenstående tekst og billeder stammer også fra bladet Nomus. Endnu en gang tak!

Stålets Mænd

Tilbud til foreningens medlemmer

Stålets Mænd

Det Danske Stålvalseværk 1940-1962
af Jørgen Burchardt

248 sider, inkl. DVD med tre film

Nu har alle råd til at anskaffe sig den tykke illustrerede bog og DVD med filmene fra værkets første tid. Bogen er tilegnet de *Stålets Mænd*, som gjorde værket muligt.

Den handler om værkets første 22 år, hvor der på bar mark – eller rettere opfyldt hav – blev bygget en virksomhed, der sikrede en vigtig del af landets forsyning af stål. Derved samfundet rimeligt igennem krigsårene – selv jern til ølkapsler blev sikret - men også de danske skibsværfter, maskinindustrien og byggeriet fik i efterkrigsårene de nødvendige forsyninger. Stålvalseværket leverede grundlaget for velfærdssamfundet.

Helt fra starten skulle menige medarbejdere yde en indsats for at få værket til at fungere. Bygningsarbejderne måtte kravle til og fra

arbejde, når jorden var spejlglat efter isslag, og klimaet var ubønhørligt med en hård vind over fjorden. Indendørs var det hårdt at mure en stålovn op i høje varmegrader og kompliceret murværk, og arbejdet med kraner og støbeskeer skulle ske med omhyggelighed. Bogen er fyldt med erindringer fra medarbejdere, der fortæller deres personlige erfaringer fra forskellige jobs på værket. Nogle af historierne handler om de mange ulykker, hvor nye uerfarne medarbejdere kom til en arbejdsplads fyldt med farlige maskiner og 1738° varmt stål. Nogle af de største dødsulykker skyldtes dog muligvis miner i skrottet. Teknisk viden måtte skaffes gennem

industrispionage, og unge teknikere blev sendt til Tyskland for under verdenskrigen at opnå viden fra tyske stålværker. En enkelt blev fængslet, da hans antipatier mod nazisterne blev afsløret.

Bogen fastholder en vigtig del af Danmarkshistorien, og de 275 illustrationer viser arbejdsforhold og tekniske indretninger.

Bogen om Stålvalseværket - tilbud til foreningens medlemmer – til under halv pris!
Normalpris: 350 kr. – **bestilling via foreningen: 150 kr**.

STÅLETS MÆND

Det Danske Stålvalseværk 1940-1962

af Jørgen Burchardt

248 sider, inkl. DVD med tre film

Danmarks Tekniske Museum i samarbejde med *Forlaget Kulturbøger*

Bestilles og forudbetales ved et arrangement i foreningen eller pr. mail til **fhf@mailme.dk** , senest 30. april 2014

På tur i malerens fodspor

Hvor havde L A Ring stillet sit staffeli?

Første del af vort *Projekt L A Ring* er som bekendt afsluttet med succes, og mindepladen er opsat på Åsebro-huset.

Så nu er vi i gang med anden del, som er forarbejderne til den bog om Ring og hans virke her på egnen, vi gerne vil skabe. Kunsthistoriker *Gitte Ditlevsen* har til dette gjort et stort og flot stykke arbejde, idet hun har udarbejdet en registrant (en formel værkoversigt), som fortæller, at der i alt er malet 94 billeder i den tid, Ring boede her.

Nu er vi ved at finde ud af, hvor Ring havde stillet sit staffeli op til de mange motiver.

Landskabsarkitekt *Anders Jensen* har længe været i gang med at identificere steder ud fra gamle kort og Gittes registrant. Han mener allerede, at han har styr på ca. 25 placeringer. Disse steder bliver nu besøgt af Anders Jensen, kunstmaler *Anders Kirkegaard* sammen med vores fotografer *Jørgen Lassen* og *Torsten Møller Madsen*.

I den planlagte bog vil vi både gengive Rings billeder og hans motiver, som de tager sig ud i dag. Selvfølgelig kun hvor det er muligt, for mange steder kan være »hvor som helst« og for indendørsbilledernes vedkommende er disse huse enten nedrevet eller ikke til at stedfæste.

Til gruppen *Laurits Andersen Rings Venner* har nu også sluttet sig dokumentarfilminstruktør *Stine Korst*, der vil lave en film om Ring og hans virke her på egnen. Som vi tidligere har oplyst, så er det et dejligt stort brød, vi har slået op!

Jørgen Tved

Torsten, Anders K, Jørgen og Anders J.
på strandengen, hvor *Sommerdag ved Roskilde Fjord* er malet

Bidragydere til L A Ring mindetavle

En stor tak til jer alle!

Per Hansen
Arne og Ditte Rasmussen
Helle Lunderød
Enhedslisten Halsnæs
Anne-Lise og Torben Gisselø
Annette Westh
Hanne og Ib Schaldemose
Finn Ortved Petersen/*EFFO*
Dorrit Quvang
Munk Hartz
Dorte og Sverre Barfod
Verner Bylov Larsen
Gurli Jeppesen
Jørgen Tved
Mona Petersen
Erling Kauffmann
Jytte Bloch Kelsen
Birgit og Finn Andersen
Erik Eriksen

Anders Kirkegård
Lars Elbæk
Gunver Degnbol
Else og Carl Jensen
John Hansen
Unni Holth og Erik Krag
Historisk Forening
Peter Salbo
Anna og Flemming Emanuel Jensen
Kjeld og Else Nielsen
Hanne og Jørgen Rasmussen
Niels J. Willumsen
Willy Abkjær
By og Land
Leif Norman Jeppesen
Elna Nyholm
Halsnæs kommune
Birgit og Søren Olsen
Erik Pluto Larsen

Foreningens arrangementer

Onsdag den 9. april kl. 19:00 (bemærk tidspunkt)

Generalforsamling og foredrag om Hesselø

Lektor Søren Jessen

Umiddelbart efter generalforsamlingen (se side 5) kl. ca. 20:15 blændes der op for beretningen om denne lille ø i Kattegat, der har en meget spændende historie.
I flæng kan nævnes, at den var besat af englænderne under krigen 1807-14. Efter krigen overtog en kaperkaptajn øen frem til omkring 1830. I perioden 1940-45 blev øen besat af tyskerne, derefter blev den et stridspunkt mellem Danmark og Sverige i 1983, for endelig at opnå ny berømmelse i 2003, hvor en ny ejer opførte ulovlige anlæg på øen.

Søndag den 4. maj kl. 18:00

Besættelsestiden mindes

Ved mindestenen i Nørregade

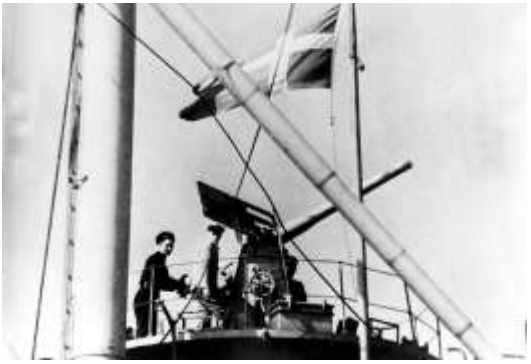
Traditionen tro markeres 4. maj med blomsternedlæggelse ved mindestenene i Nørregade og på Nyvej. Vi samles kl. 18:00 ved mindestenen i Nørregade og fortsætter derefter til Nyvej. Det historiske foredrag om besættelsestiden finder sted onsdag den 7. maj:

Onsdag den 7. maj kl. 19:30

Danske søfolks indsats under 2. verdenskrig

Ph.d. Jakob Sørensen

Under Anden Verdenskrig sejlede tusindvis af danske søfolk på verdenshavene. Omkring 90 procent af de søfolk, der var ude at sejle 9. april 1940, valgte at sejle for briterne. Dermed kom omkring 6.000 civile søfolk til at gøre allieret tjeneste. Det var en farefuld tid for søens folk og henved 2.000 mistede livet.

Onsdag den 14. maj kl. 18:45 (mødetid Gjethuset)

Sandflugten, Tisvilde hegn og Tisvildekunsterne

Christian Friis, fmd. Vejby-Tibirke Selskabet

I området har boet en række malere William Scharff, Julius Paulsen, brødrene Jørgen Nash og Asger Jorn, V. Alfelt & L. Åkirke m.fl., tegnerne Hans Bendix, C. Jensen, komponisterne Knud-Aage Riisager og Johs. V Gade, balletstjernen M. Lander, filminstruktøren Erik Clausen og hele familieklanen omkring Margrethe og Niels Bohr. Der fortælles om områdets historie, om kunstnerne, deres tilknytning til stedet og hvor de boede.
Tilmelding er nødvendig. Der arrangeres fælleskørsel fra Gjethuset kl. 18:45. Man kan også selv møde op i Tisvilde kl. 19:30. Skriv til fhf@mailme.dk eller ring til Carl på 4774 9335.

Onsdag den 11. juni kl. 18:30 (mødetid)
Ringovnen i Nivaa

Nivågårds teglværk blev opført i 1701, da dronning Louise fik Hirsholm Jagtslot som gave af kongen, men hun ønskede sig et *rigtigt* slot. Ringovnen blev bygget i 1870, og er Danmarks eneste tilbageværende cirkulære ringovn. Det er en genial opfindelse, der producerer mange flere mursten pr. tidsenhed, og så bruger den kun 40 % af brændslet i forhold til de ældre teglværker. *Der afgår bus fra Gjethuset, så kom i god tid!*
Tilmelding er nødvendig. Skriv til fhf@mailme.dk eller ring til Carl på 4774 9335. Prisen for turen er kr. 80.

Søndag den 15. juni kl. 08:00 (mødetid)
Heldagstur til Lund
Med lokale guider og en god frokost

Årets bustur går til Lund og dens domkirke, tidligere den vigtigste i Danmark. Vi kører fra Gjethuset kl. 8.00 og besøger først museet »Kulturen« lige ved kirken. Det er en blanding af »Den gamle By« i Århus og Frilandsmuseet herhjemme og er meget interessant. Derefter spiser vi varm mad i en restaurant lige uden for. Vi starter eftermiddagen med en rundvisning i Domkirken, hvor vi skal se ikke mindst det verdensberømte ur, som viser og fortæller mange forskellige ting, som vor guide vil forklare om. Vi drikker kaffe i samme restaurant efter at have hørt og set klokkespillet, hvorpå vi tiltræder endnu et dansk tilbagetog. *Læs meget mere på side 15 og husk tilmelding senest den 10. maj.*

Alle *foredragsaftener* er i Sognegården, Kirkegade 8 i Frederiksværk.

Arrangementerne er gratis – men du betaler for kaffe og kage – og tilmelding er ikke nødvendig. *Men kom i god tid, der er ofte trængsel!*

Vil du have mere at vide om arrangementerne, kan du kontakte foreningen, Carl Jensen, eller besøge foreningens hjemmeside eller skrive en mail. Oplysningerne finder du på side 2 her i bladet.

Museer og arkiver

Industrimuseet Frederiks Værk
Åbningstid kontor: tirsdag-fredag kl. 10-14
www.indmus.dk
Torvet 18-20, 3300 Frederiksværk
tlf. 47 72 06 05

Knud Rasmussens Hus
Åbner omkring 1. april
Knud Rasmussens vej 9
3390 Hundested
Tlf. 47 72 06 05

Frederiksværk Brandværnsmuseum
Genåbnes, men hvornår? Se side 18

Hundested Lokalhistoriske Arkiv
Åbningstid: Mandag kl. 10-12 og torsdag kl. 16.30 -17.30
Nørregade 61 i Hundested (Biblioteket)

Krudtværket
Åbner 1. juni: Kl. 11-16, mandag lukket.
Lige over for Nordtorvet i Frederiksværk

Arsenalet og Projektilmagasinet
Er lukket indtil videre

Sponsorer

Bog og Idé - Frederiksværk
Nordcentret, 3300 Frederiksværk
tlf. 47 52 40 01

Danske Bank
Nørregade 6, 3300 Frederiksværk
tlf. 47 76 70 00

Det Classenske Fideicommis
Tromnæs Alleen 2F, 4800 Nykøbing F.
tlf. 54 44 70 29

Entreprenør Poul Erik Andreasen
Møllevangsvej 103, 3300 Frederiksværk
tlf. 47 74 78 09

Folkebibliotekerne Halsnæs
Torvet 41, 3300 Frederiksværk
tlf. 47 78 41 00

Industrimuseet Frederiks Værk

Hans Holger Cykler
Vinderød Skov 3, 3300 Frederiksværk
tlf. 47 72 23 23

Kim Dencker Johansen Holding Aps
Hanehovedvej 187, 3300 Frederiksværk
tlf. 47 72 25 83

KTS-Entreprise
Industrivej 3
3300 Frederiksværk
tlf. 47 77 25 77

Nordea Bank - Frederiksværk
Torvet 37, 3300 Frederiksværk
tlf. 47 72 24 11

Tømrermester Egon Bech
Krudtværksalleen 21 B
3300 Frederiksværk

Vejby – Tibirke Selskabet
v/ Christian Friis
Postbox 21, 3220 Tisvildeleje

Winther A/S, Snedker- og Tømrermestre
Jernbanegade 5 , 3300 Frederiksværk
tlf. 47 72 02 02, 20 21 02 02